

Джоузеф Ю. Стиглиц

ЕВРОТО

Как една обща валута застрашава бъдещето на Европа

София, 2016

Преводът е направен по изданието:

JOSEPH E. STIGLITZ
THE EURO
HOW A COMMON CURRENCY
THREATENS THE
FUTURE OF EUROPE

W. W. Norton & Company
New York · London

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

Copyright © 2016 by Joseph E. Stiglitz

© Елена Филипова, превод, 2016
© Издателство „Изток-Запад“, 2016

ISBN 978-619-152-937-7

Джоузеф Стиглиц

ЕВРОТО

Как една обща валута застрашава
бъдещето на Европа

Превод от английски
Елена Филипова

СЪЩО ОТ ДЖОУЗЕФ СТИГЛИЦ:

*Пренаписване на правилата на американската
икономика: План за растеж и съвместен
просперитет*

*Голямото разделение: Неравните общества
и какво можем да направим за тях*

*Създаване на образовано общество: Нов подход към
растежа, развитието и социалния прогрес
(в съавт. с Брус К. Грийнуолд)*

*Цената на неравенството: Как днешното
разделено общество застрашава бъдещето ни*

*Свободно падане: Америка, свободните пазари и
потъването на световната икономика*

*Война за три трилиона долара: Истинската цена
на иракския конфликт (в съавт. с Линда Дж. Билмс)*

За да заработи глобализацията

*Справедлива търговия за всички: Как търговията
може да подпомогне развитието
(в съавт. с Андрю Чарлтън)*

*Бурните деветдесет: Нова история
на най-проспериращото десетилетие*

Глобализацията и недоволните от нея

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР / 15

ЧАСТ I.

ЕВРОПА В КРИЗА / 27

1. КРИЗАТА НА ЕВРОТО	28
Главните тези	30
Бележка за историята на еврото и тематиката на настоящата книга	30
Дефектна по рождение	32
Задълбаване по-надълбоко: на какво се дължат дефектната структура и сбърканите политики?	34
Заблудени схващания за процеса на икономическа и политическа промяна	35
Пътят напред	36
По-зле от изгубено десетилетие?	36
Печални икономически резултати	37
Дори Германия е пример за провал	38
Как еврото <i>създаде</i> кризата на еврото	38
Създаване на раздалечаваща се еврозона	40
Обвинявайте жертвата	41
Поредният провал на Хърбърт Хувър	42
Строгите икономии	43
Структурните реформи	44
Загадката на контрапродуктивните политики	46
Солидарността и общите икономически разбирания	47

Проблемът в основата: пазарният фундаментализъм – властта на идеологията	49
Признаци за недостиг на демокрация	52
Теории за реформата.....	53
Възможен е алтернативен свят	54
Неотложност	57
2. ЕВРОТО: НАДЕЖДАТА И РЕАЛНОСТТА.....	60
Пledoарията за еврото	61
Една обединена Европа ще е по-влиятелна на световната сцена.....	61
<i>Контрааргументът .....</i>	<i>62</i>
<i>Ако съществува европейски консенсус, европейското влияние ще се чува – дори и без валутен съюз .....</i>	<i>62</i>
<i>Ролята на правилата.....</i>	<i>63</i>
Еврот и мирът	64
Еврот и европейската идентичност.....	64
Икономическата интеграция	65
Традиционните доводи за ползите от икономическата интеграция	65
Ползата и цената на интеграцията чрез колективно действие.....	67
Многобройните аспекти на икономическата интеграция	70
Повишава ли общата валута благополучието и насърчава ли по-нататъшната интеграция?	72
Как еврото може пряко да спъва икономическата диверсификация	73
Интелектуалната несъобразност в европейския проект .	74
Еврот: малко предимства дори и при добре функциониращи пазари, но съществен риск.....	76
Икономическа интеграция, изпреварваща политическата интеграция	77
Концепции за това как работи икономиката	80
Ценностите: социалната справедливост и значимостта на колективните действия.....	83

Недостиг на демокрация	84
3. ПЕЧАЛНИТЕ РЕЗУЛТАТИ НА ЕВРОПА.....	90
Евროзоната и кризата.....	92
БВП в застой.....	92
<i>Сравнение с Голямата депресия.....</i>	<i>93</i>
<i>Сравнение с европейски страни извън еврозоната.....</i>	<i>94</i>
<i>Сравнение със Съединените щати.....</i>	<i>94</i>
Стандарти на живот	95
<i>Държавни разходи и икономии.....</i>	<i>96</i>
Производителност	96
Безработица.....	98
<i>Младежка безработица.....</i>	<i>98</i>
<i>Часове работа.....</i>	<i>98</i>
Неравенство	99
Еврото, кризата на еврото	
и дългосрочните резултати.....	100
Еврото и резултатите на отделните страни	101
Бъдещи изгледи.....	103
Германия	105
Заключителни бележки	106
Контрафактуални анализи.....	107
Корелация и причинно-следствена връзка.....	108
Истинската цена на еврото.....	109

ЧАСТ II

ДЕФЕКТНО ОТ САМОТО НАЧАЛО / 111

4. КОГА ИЗОБЩО МОЖЕ	
ДА ПРОРАБОТИ ЕДНА ЕДИННА ВАЛУТА?	112
Съединените щати като валутна зона.....	116
Защо използването на обща валута от страни	
със съществени различия е проблем и как еврозоната	
не успя да направи онова, което бе нужно	119
Поддържане на пълна заетост.....	122
„Теорията“ на еврозоната	122

Правомощията на ЕЦБ

изострят проблемите: тенденция към безработица 125

Вътрешни девалвации и външни дисбаланси 125

Вътрешната девалвация не донесе резултат 127

Защо би трябвало да очакваме,

че вътрешната девалвация няма да донесе резултат 128

Обяснение за неуспеха на вътрешната девалвация 128

Бавна адаптация на заплатите –

обвиняване на жертвата..... 128

Пазарна неподвижност..... 129

Защо вътрешните девалвации

често водят до големи намаления на БВП..... 129

Обяснение на разочароващите

резултати на износа..... 131

Дисбаланси в рамките на Европа:

конкурентни девалвации 133

Тенденция към безработица..... 134

Нулевата долна граница..... 135

Двойните дефицити 135

Имаше ли алтернатива?..... 137

Защо валутните зони са податливи на кризи 139

Ролята на пазарите – и на еврото –

за създаването на разминавания

в обменния курс 143

Заеми в чужда валута 145

Защо дори търговските излишъци са от значение 148

Излишъците – порок или добродетел? 149

Външните ефекти, еврото и

световното управление 151

Заключителни бележки 152

Реакцията..... 152

Поглед напред..... 154

5. ЕВРОТО: СИСТЕМА НА РАЗДАЛЕЧАВАНЕ 155

Раздалечаването на капиталовите и финансовите

пазари и принципът на единния пазар..... 156

Единният пазар заедно с еврозоната и ирационалността на пазара създадоха кризата на еврото.....	156
Бягството на капитала.....	157
Обяснение на течението срещу гравитацията	158
Раздалечаване при липсата на криза.....	160
<i>Поправяне на проблема.....</i>	<i>160</i>
<i>Банков съюз.....</i>	<i>160</i>
Регулаторни надпревари към дъното.....	162
<i>Трудности с регулациите.....</i>	<i>163</i>
<i>Решаване на проблема.....</i>	<i>164</i>
Раздалечаването и свободното движение на работната сила	165
<i>Решаване на проблема.....</i>	<i>168</i>
Други източници на раздалечаване	168
Раздалечаване в обществените инвестиции.....	168
<i>Решаване на проблема.....</i>	<i>169</i>
Раздалечаване в технологиите.....	170
Раздалечаване в богатството.....	172
Кризисните политики изострят раздалечаването.....	172
Как настоящите „реформи“ може да доведат до повече нестабилност и раздалечаване.....	173
<i>Как свободното движение насърчава „реформи“, които водят до по-голяма нестабилност и неравенство.....</i>	<i>174</i>
Заключителни бележки	175
6. ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА И ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА.....	177
Правомощията по отношение на инфлацията	178
Последиците от обсебеността от инфлацията	182
Ограничаване на паричните власти.....	183
Политическата природа на паричната политика	186
Увеличаване на неравенството	187
Разпределението, политиката и кризата	189
Управлението.....	190

Превземането.....	191
Последиците от превземането.....	193
Централните банки като политически институции	194
Неолибералният довод за независимостта на централната банка.....	196
Отвъд независимостта	197
Заклучителни бележки:	
икономически модели, интереси и идеология.....	197
Съществува избор.....	200
Послеслов: развитие на паричната теория и политика през последните около тридесет години	200
Монетаризмът	201
Издигането на инфлацията в цел.....	203
Количественото облекчаване.....	204
Хипотезата за естественото ниво.....	207

Част III.

Заблудени политики / 209

7. КРИЗИСНИТЕ ПОЛИТИКИ:	
КАК ПОЛИТИКИТЕ НА ТРОЙКАТА СЕ ПРИБАВИХА КЪМ ДЕФЕКТНАТА СТРУКТУРА НА ЕВРОЗОНАТА, ДОВЕЖДАЙКИ ДО ДЕПРЕСИЯ	210
Императивът да се направи нещо	215
Макроикономическата рамка на кризисните програми	218
Строгите икономии: митът за швабската домакиня	219
Мисленето за икономиите	220
Първичните излишъци.....	221
Структурата на програмите за икономии	222
Скритите цели.....	223
Увеличаване на приходите	224
Планиране на данъчните увеличения	224
Приватизациите	228
Съкращаване на разходите	231
Пенсиите.....	232

Спасяването на банките	234
Игра на „Доверие“?	235
Спасяванията и реструктуриранятията на дълга:	
Кому се помага в действителност?	237
Ново начало: алтернатива	
на предизвикващите депресия икономии	239
Би ли могла Гърция да направи	
самостоятелно реструктуриране?	241
Заклучителни бележки	242
Академични учени за икономии:	
Странична бележка	244
Обяснение за величината на спада.....	247
<i>Неравенството и разпределението.....</i>	<i>248</i>
8. СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ,	
КОИТО УТЕЖНИХА ОЩЕ ПОВЕЧЕ ПРОВАЛА	250
Обвиняване на предлагането	250
Структурните реформи на Тройката:	
от незначителното до контрапродуктивното	252
Фокусиране върху погрешното нещо	252
Технологиите.....	253
Незначителното.....	253
<i>Пряното мляко.....</i>	<i>253</i>
<i>Размерът на хляба .....</i>	<i>254</i>
<i>Аптеките.....</i>	<i>254</i>
Отслабване на работната сила	256
Контрапродуктивните реформи.....	259
Реформи, които биха били от значение	260
Индустриални политики.....	260
Насърчаване на равенството	262
Промяна в равновесието на силите	263
Реформиране на финансовия сектор.....	265
Климатичните промени	266
Заклучителни бележки	267
Нуждата от растеж.....	268

Контрафактуалната история	272
---------------------------------	-----

ЧАСТ IV.

ПЪТ НАПРЕД? / 275

9. СЪЗДАВАНЕ НА РАБОТЕЩА ЕВРОЗОНА	276
Реформиране на структурата на еврозоната	277
Структурна реформа #1: Банков съюз	278
Структурна реформа #2: Обединяване на дълга	279
Структурна реформа #3: Обща рамка за стабилност....	281
[1] Обща фискална рамка – отвъд колективното самоубийство	282
<i>По-добри бюджетни правила.....</i>	<i>282</i>
[2] Солидарен фонд за стабилност	283
<i>Разширяване на съществуващите</i> <i>европейски институции .....</i>	<i>284</i>
<i>Взаимно застраховане .....</i>	<i>284</i>
[3] Автоматични стабилизатори	285
[4] Гъвкавост в създаването на кредити.....	285
[5] Регулиране на икономиката с цел предотвратяване на ексцесиите	287
[6] Стабилизиращи фискални политики.....	288
Структурна реформа #4: Истинска политика на сближаване – към структурно преустройство	289
[1] Обезсърчаване на излишъците	290
[2] Експанзивни трудови и фискални политики в страните с излишък.....	292
[3] Преобръщане на другите раздалечаващи политики .	293
Структурна реформа #5: Структура на еврозоната, насърчаваща пълната заетост и растежа за цяла Европа – макроикономика	294
Структурна реформа #6: Структурни реформи на еврозоната, които да осигурят пълна заетост и растеж за цяла Европа.....	295
[1] Да се накара финансовата система да служи на обществото.....	295

[2] Реформирание на корпоративното управление.....	296
[3] По-висша Глава 11 за фалитите	297
[4] Насърчаване на екологичните инвестиции	298
Структурна реформа #7:	
Ангажираност с общия просперитет.....	298
Реформи в „кризисната политика“	300
Значимостта на благоразумието и гъвкавостта.....	300
Реформа #1 на кризисната политика:	
от икономии към растеж.....	302
[1] Признаване на границите на паричната политика: съгласувано прилагане на фискална политика.....	302
[2] Признаване на принципа на мултипликатора на балансирания бюджет	303
Реформа #2 на кризисната политика:	
Към реструктуриране на дълга.....	304
Заклучителни бележки	306
10. МОЖЕ ЛИ ДА ИМА ДРУЖЕЛЮБЕН РАЗВОД?.....	310
Как да се напусне еврото и да се просперира.....	311
Създаване на система	
за финансови трансакции от ХХI в.	313
Кредитът: създаване на банкова система,	
която да служи на обществото	314
Целева регулация на създаването на кредити	315
Влиянието на „развода“ върху потока на банковите кредити.....	316
Възстановяване на вътрешния контрол върху създаването на кредити	317
Кредитни търгове	320
Банков капитал – откъде?.....	323
Управление на дефицита по текущата сметка	
при един дружелюбен развод.....	324
Управление на дефицита по текущата сметка	
чрез търговски ваучери	326
Управление на фискалния дефицит	328

Управление на реструктурирането на дълга.....	329
Предимствата на едно германско напускане	331
Заклучителни бележки	332
11. КЪМ ГЪВКАВО ЕВРО.....	334
Основната идея	336
Стабилизиране на относителните обменни курсове.....	337
Ограничаване на излишъците.....	337
По-ефективно разпределение на тежестта на адаптирането	338
Сближаване на производителността	338
Икономическата обосновка	339
Нуждата от сътрудничество в еврозоната.....	342
12. ПЪТЯТ НАПРЕД	344
Накъде отива еврозоната?	344
Какво се случва? Взаимодействието между политиката и икономиката	346
Идеологията – отново	346
Обвинявайте жертвата.....	347
ТИНА.....	349
Пропуснатата поука	349
Липса на вяра в демокрацията	350
Идеология и политика.....	352
Защо европейският проект е толкова важен.....	356
Политическа и икономическа интеграция: поуките от еврозоната	359
Спасяването на европейския проект.....	361

Благодарности / 365

Бележки / 373

Показалец / 457